

כ"ד יורדי הסירה – היבט השיתוף עם הבריטים מאת יהודה בן-צור

הספינה 'ארי הים' – Sea Lion

הערה: כתבה זו הורחבה ב-2013 בעקבות פרסום דו"ח תמציתי המבוסס על הדו"ח המלא (השמור בארכיון צה"ל), פרי מחקר שנערך ע"י ד"ר משה עמי-עוז ונרי אראלי בשנים 2000-2007. לדברי החוקרים, "ממצאי החקירה הנוכחית העלו בוודאות כי בניגוד למה שסברו קודם – הספינה לא הגיעה כלל ליעדה" – חבלה במתקני בית-הזיקוק בטריפולי, לבנון. תעלומת העלמות הסירה על 24 הלוחמים שירדו בה לא נפתרה עדיין.

למקרא הפרק על השיתוף עם הבריטים בספרה המרתק של אניטה שפירא¹, נעורה בלבי מחשבה המציקה לי זמן רב בעניין הנצחת יורדי הסירה. בצדק ציינה המחברת במשפט הפתיחה כי: "עוד בטרם הוקם הפלמ"ח, כבר נוצרה האגדה הראשונה אשר לוותה אותו. ב-18 במאי 1941 הפליגה עם שחר מנמל חיפה סירת מנוע 'ארי הים' ועל סיפונה 24 איש: 23 חניכי 'ההגנה' וקצין בריטי אחד". הסירה נמסרה להם ע"י הבריטים והנשק סופק ע"י 'ההגנה'.

נשאלת השאלה מדוע ההנצחה – של ביה"ס הימי בעכו, רחובות ברחבי הארץ וכיו"ב – מתייחסת רק לכ"ג ולא לכ"ד? מבלי להיכנס לויכוח בין מחייבי השיתוף ושולליו – כפי שמתארת אניטה שפירא – ניתן לקבוע בוודאות שלצד היהודי היה עניין בפרסום הסיוע למאמץ המלחמתי ואילו האינטרס הבריטי היה להנמיך "פרופיל". ניתן להניח שבעניין זה התרוצצו בראשם של מחייבי השיתוף היהודיים שתי מגמות הסותרות כביכול אחת את רעותה: מחד, הרצון להבליט שהפעולה הייתה על טהרת "כחול לבן" ומאידך, הרצון להדגיש ולפרסם שהייתה זו פעולת סיוע לבריטים כחלק מהמאמץ המלחמתי.

להלן קטע ממכתבו של הגנרל הבריטי גלנקורן לשרתוק-שרת ב-19.10.1942 – 17 חודשים לאחר העלמות הסירה:

¹. "יגאל אלון: אביב חלדו",

"You will remember that on the 18th May 1941, 23 men recruited by you got out from Haifa on the "Sea Lion" under the command of Major Sir Anthony Palmer to undertake a project of importance to the war effort in connection with the Syrian campaign".

בתרגום העברי של המכתב הנ"ל הושמט שמו של פאלמר, שהיה - לדברי הגנרל - מפקד הפעולה:

מכתב הנופקדה

אליכס
אוי

טורי בוזולט
קוויר, 19 באוקטובר, 1942

מר שרתוק היקר,

אל-נכון תזכור כי ב-18 במאי, 1941, יצאו מוויפת ב"ארי היס" עשרים ושלושה איש שגוייסו על ירכם, כדי לבצע פעולה מלחמית חשובה בקשר למערכה בסוריה.

אחרי בידור מדוקדק וזקירה ממושכת, אני מצטער לחודיענט, כי האנשים הללו נעדרים, ואין תקווה מחבלת על הדינת טעונת בחייתם.

אחיה אסיר ונורח לך, אם תמסור עיבודת זו לקרובי האנשים האלה.

רצוני להביע את התרעתי והנמוקח לרוח הנעז והנכבדת שווינעה את האנשים האלה לקבל על עצמם את השליחות והטובנת למען שלטונות הצבא הבריטיים. חנע נא לקרוביכם את דגשי והערכתנו וענרנו ואנמוקיים.

שלך,
המפקדה הראשית למורח ואויכונ

(חורגם מאנגלית)

בשלהי 1942, לאחר קרבות אל-עלמיין וסטלינגרד, חלפה הסכנה למזה"ת והבריטים הפסיקו את שיתוף הפעולה עם הישוב היהודי ["הכושי עשה את שלו..."]. נשאלת השאלה מדוע הפרשה לא פורסמה בשלב זה או לפחות לאחר המלחמה. לעניין זה תרמה **אניטה שפירא** פן נוסף שנועד אולי להסביר מדוע לא זכה הקצין הבריטי – שזכה לאחר מותו בתואר המלכותי Sir – להנצחה באותן מסגרות בה הונצחו כ"ג חבריו למסע: "במסגרת שיתוף הפעולה יצאה לדרכה סירת ה-כ"ג. היטב חרה לפיקוד 'ההגנה' כאשר נשתרבה טעות לדיווחים שונים על הסירה ולפיהם, היה כביכול מפקד הפעולה הקצין הבריטי אנטוני פאלמר (שהצטרף לפעולה כמשקיף): הלוא כל היתרון שבפעולה היה בכך שנעשתה בתכנון ובפיקוד יהודי". אם אכן זו הייתה הסיבה ש**פאלמר** נשכח מהזיכרון הקולקטיבי הישראלי, ומבלי להיכנס לויכוח על מעמדו – משקיף או מפקד, מן הראוי שהציבור הרחב ידע ש-כ"ד לוחמים נפלו בפעולה.

ביטוי קטן בכונן זה עשו חבורת יוצאי פלי"ם, ובראשם מפקד הפלי"ם האחרון **סמק ינאי** ז"ל, כאשר נפגשו ב-1994 עם אלמנתו של הקצין הבריטי **Lady Henrieta Abel Smith Palmer** (המקורבת לחצר המלכות הבריטי) ומסרו לה מכתב הוקרה. בין הביטויים הנוספים בכיוון זה ניתן למנות את האנדרטה לזכר ה-כ"ג בהר הרצל שמנציחה גם את פאלמר, אנדרטה בתל אביב עם הקדשה ל-כ"ג יורדי הסירה ומפקד הפעולה **סר מייג'ור אנטוני פאלמר**, ותמצית דו"ח משה"ב, שכותרתו כ"ד יורדי הסירה'.